

HET ZEEGEVOEL

De zee doet iets met een mens. Geen sterveling blijft onbewogen bij het geweld van een storm, de rust die een verre einder uitstraalt, de oneindige dieptes die voor mensenogen onzichtbaar blijven... In deze rubriek gaan we op zoek naar de relatie tussen mens en zee.

NAAR ISLAND

Tegenwoordig vind je kabeljauw wel eens gelabeld met een rood vliegtuigje en de vermelding 'from Island'. Vers is deze lekkernij alleszins, want kort na vangst, wordt ze al overgevozen. Dat ze door IJslanders werd opgevisst, is ook heel zeker, want vreemde vissersschepen zijn daar al een hele poos niet meer welkom. Ooit was dit anders...

VIKINGEN EN BASKEN, DROGEN EN ZOUTEN...

Reeds vóór het jaar 1000 deden de Vikingen regelmatig IJsland aan. Ze troffen er kabeljauw in grote scholen, wat – gedroogd als stokvis – prima voedsel opleverde voor hun verre reizen. Iets later voeren ook de Basken naar het hoge Noorden en andere kabeljauwrijke gebieden. Hun motivatie was de jacht op walvis, een zeer gegeerd internationaal handelsproduct. Om dat walvisvlees te bewaren, pasten ze het pekelen toe. Ze merkten dat ook de kabeljauw een ideaal product was om in te zouten. En als ze de combinatie van zouten én drogen toepasten, gaf dat zelfs een verbijsterend goed resultaat en kwam het ook nog eens de smaak ten goede.

MORUWE

In het kielzog van de Basken voeren ook de Engelsen en de Bretoenen op kabeljauwvangst naar de wateren rond IJsland en naar de *Grand Banks* bij Canada. En vanaf het midden van de zeventiende eeuw werden ook uit onze contreien schepen uitgereed. Vanuit Nieuwpoort en Oostende, maar vooral vanuit Duinkerke en Grevelingen voeren de houten schepen met zeilen, de *galetten*, naar de rijke visgronden rond

IJsland, waar de kabeljauw 's zomers massaal paaide. De heenreis duurde een tweetal weken en ze bleven zo'n drie, vier maanden ter plekke vissen, dag na dag.

De gevangen kabeljauw werd geflekt – ontdaan van kop, ingewanden en graat – zodat alleen de filet en het vel overbleef. Gezouten en in luchtdichte tonnen gestopt, bewaarde deze "moruwe" maandenlang en bracht een flinke cent op voor de reder. De vissers zelf moesten zich tevreden stellen met een percentje per gevangen kabeljauw. Was de vangst goed, brachten ze een mooie paaie mee naar huis, viel het tegen, dan was het wel eens platzak.

DE VISBAKKEN UIT OOSTENDE

Rond de jaren 1900 begon de IJslandvloot vanuit Duinkerke en Grevelingen uit te dunnen. Een van de redenen was dat nu ook verse kabeljauw te koop werd aangeboden, na de introductie van ijs als bewaartechniek. De IJslandvisserij verlegde zich naar Oostende dat een aantal stoomschepen had aangekocht. Deze 'visbakken' die met kolen en later met olie werden gestookt, waren veel sneller dan de houten *galetten* met de zeilen en de traverse duurde nog amper vier dagen. De schepen waren ook veel sterker en met het sleepnet haalden ze immense kuilen vis boven. In tien dagen tijd, maar dan wel werken dag en nacht, staken ze het ruim vol en konden ze terugkeren. De kleinere schepen, de middenslagtreilers, volgden al snel het voorbeeld. Vanaf de jaren vijftig van vorige eeuw voeren ze massaal naar IJsland, de voorzichtigen enkel in de zomer, de durvers ook in de winter. Toen het kabeljauwbestand op IJsland begon te slinken, volgden er maatregelen. IJsland breidde zijn territoriale wateren uit: drie mijl werd er vier, vier mijl werd er twaalf, dan vijftig en tenslotte tweehonderd. Telkens ging dit gepaard met een kabeljauwoorlog. De Engelsen gingen flink tekeer want het betekende de doodsteek voor een groot deel van hun vloot. De Belgen hadden minder reden tot klagen: zij waren het enige land dat nog binnen de twaalfmijlszone mocht vissen. Maar wat hen tegenstond waren de vele reglementen, de vele beperkingen die moesten worden gerespecteerd: quota, maaswijdte, bepaalde gebieden waar ze niet in mochten... En het is algemeen geweten: regels en reglementen, daar zijn de vissers heel slecht in. Zo ging stilaan maar zeker ook onze IJslandvloot teloor. In 1992

waren er nog drie schepen die op IJsland voeren: de O.318 Belgian Sailor, de O.216 Henri-Jeanine en de O.129 Amandine. In december 1994 gooide de Amandine voor de allerlaatste keer haar korre uit. Nu prijkt ze als museum-schip in Oostende.

KV

■ Getuigenissen over de IJslandvisserij vanuit Oostende werden gebundeld in 'Naar Island'. Straffe verhalen over keihard werken in zeer zware omstandigheden. "t Was een bèesten-leven", zeggen ze allemaal, maar ze voegen er onmiddellijk aan toe dat het een schoone visscherie was en "ging er weer een schip nor Island, wel we waren were mee!" (KV)